

Intressanta fynd av skalbaggar 2006

JOHNNY LINDQUIST

Ur led är tiden! Man kan väl knappast prata om årstider längre. Kallt och snö fram till maj. Regnig försommar, en hyfsad sommar med en riktigt varm sensommar som övergick i regn, regn och åter regn. Värmererekord för hösten, som vi väl får säga håller i sig fortfarande i skrivandets stund, 18 januari, med en temperatur på nästan tio grader varmt. Kantareller, blåsippor och maskrosor i januari!

Vi får bara hoppas att det gynnar de små krypen, och att döma av de många intressanta rapporterna kan kanske så vara fallet.

Stort tack till alla rapportörer!

Namnförkortningar:

Lars Andersson	(LA)
Bertil Andrén	(BA)
Bengt Carlsson	(BC)
Niklas Franc	(NF)
Lars Gambreus	(LG)
Joel Hallqvist	(JH)
Johnny Lindquist	(JL)
Hans-Erik Wanntorp	(HEW)

DYKARE Dytiscidae

Hygrotus nigrolineatus (Steven)

HA. Lindberg, Balgö 13.09.2006 (BA och BC).

Arten levde i små kustdammar alldeles innanför den flacka sandstranden på Balgö, den faunistiskt och floristiskt mycket intressanta ön nordväst Varberg. Tillsammans med *H. nigrolineatus* förekom också några andra *Hygrotus*-arter såsom *H. inaequalis*, *H. impressopunctatus*, den halofila *H. parallelogrammus* och *H. confluens*. Ovanligt talrik var även den i norra Halland sällsynta *Berosus signaticollis*.

H. nigrolineatus är en nyligen invandrad dykarskalbagge och Balgö-förekomsten är den nordligast hittills kända längs Västkusten. Se *AROMIA* 1996:1.

Kustdammarna, i olika succesionsstadier, sköts speciellt med tanke på populationen av stinkpaddor på ön, vilket också gynnar den silicofila *H. nigrolineatus*.

VATTENBRYNSBAGGAR Hydraenidae

Ochthebius auriculatus Rey

HA. Lindberg, Balgö 13.09.2006 (BA och BC).

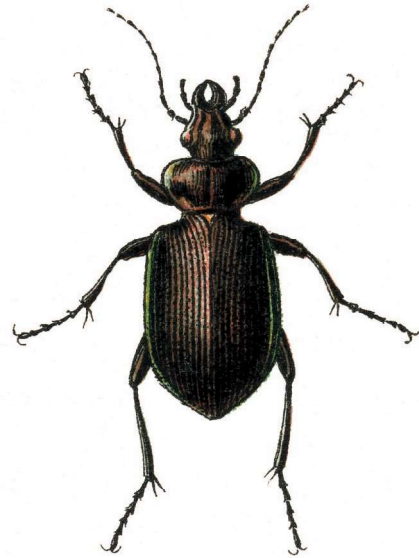
Rödlistad NT.

Vid ett dike intill en grund vattensamling på östsidan av ön

kröp ett ex av denna halobionta, sällsynta vattenbrynsbagge, som ibland har ganska "torra" vanor.

JORDLÖPARE Carabidae

Calosoma inquisitor (L.) Liten larvmördare

VG. Göteborg, Göteborgs botaniska trädgård 12.05.2006 (JH).

Ett ex springande på grusgång. Arten har rapporterats vid upprepade tillfällen från både Änggården och näraliggande Slottsskogen.

BO. Kungälv, Fontin 10.06.2006 (BC).

Mängder av fjärilslarver som härjade i både ekar och andra träd gjorde att larvmördaren eftersöktes. Flera ex både på stigar och på träd sprang omkring. Tydligt har denna art blivit vanligare de senaste åren då Bengt bara vid ett tillfälle stött på *Calosoma* i Kungälv tidigare, då bara ett enstaka ex.

Carabus convexus Fabr. Kullerlöpare

VG. Österplana hed 25.05.2006 (HEW).

Rödlistad VU.

I ruskväder promenerade ett exemplar av denna svårfunna art på den delvis vattensjuka alvarmarken söder om Österplana kyrka. Arten är sedan länge känd från Kinnekulle (Mortonson 1873).

Carabus coriaceus L. Läderlöpare

BO. Munkedal, Korsvik, under sommaren 2006 (NF).

Ett par täckvingar hittades i strandkanten, ett exemplar var framme och kröp på komposten en natt och ett exemplar hittades på en grusväg dagtid av Leif Johansson från Mölnlycke.

***Agonum marginatum* (L.)** Gulkantad kärrlöpare
VG. Källby, vid Vänerns strand norr om Sjöckvarn
04.07.2005 (HEW).

Ett exemplar påträffades under uppsköld vass på lersandig strand vid en liten badplats. Arten är troligen utbredd på Vänerstränderna där liknande miljöer är vanliga.

***Panagaeus crux-major* (L.)** Stor korslöpare
VG. Källby, vid Vänerns strand norr om Sjöckvarn
04.07.2005 (HEW).

Ett exemplar påträffades under uppskyl tillsammans med *Agonum marginatum*.

***Ophonus melleti* (Heer)** Brun väglöpare
VG. Österplana kyrka 25.05.2006 (Gunnar Sjödin genom HEW).

Ny för Västergötland.

I övergivet kalkbrott vid naturreservatet Österplana hed påträffades ett exemplar under lösa kalkflisor. Detta är det nordligaste fyndet av arten. Den kan nog tillhöra den grupp "ölandsarter" som har en isolerad utpost på Kinnekulle.

***Ophonus puncticollis* (Paykull)** Hjärthalsad väglöpare
VG. Österplana kyrka 25.05.2006 (Gunnar Sjödin genom HEW).

Rödlistad NT.

Ett exemplar tillsammans med *O. melleti*. Den sällsynta arten anges som påträffad i Vg redan av Gyllenhaal, och det finns två ex från Kinnekulle i Bohemans samling. Mortonson (1873) uppgår den också därifrån.

MYCELBAGGAR Leiodidae

***Nargus anisotomoides* (Spence)**
VG. Österplana hed 25.05.2006 (HEW).

Ny för Västergötland.

I kallt och småregnigt väder håvades ett exemplar av denna lilla leiodid på delvis vattensjuk alvarmark. Den har tidigare påträffats i några få landskap upp till Nb. Arten kan vanligen sällas ur mossa och förna på solvarma platser. Den lever förmodligen hos smågnagare.

KORTVINGAR Staphylinidae

***Eusphalerum sorbi* (Gyll.)**
DS. Stigen, Buxåsen 03.06.2006 (JL).

Ny för Dalsland.

Två ex slaghåvade i vegetationsrik dikeskant. Denna omalin känns lätt igen på den ringa storleken och den gula färgen. Detta är en av våra få kortvingar som man anträffar i blommor, gärna hagtorn och liknande där den brukar uppträda i stor mängd.

Bledius diota Schiödtte

BO. Tanum, Trossö-Kalvö-Lindö. 31.08.2006 (BA och BC).

Några få småhögar på den bara lerstranden i en vik strax norr om Kalvö samhälle visade sig tillhöra denna art, som är märkligt ovanlig längs Västkusten. Med tanke på hur stränder erövrats av havet och bottnar dessutom kraftigt omlagrats under senare år, är det av vikt att man noggrant följer vad som händer med den strandnära faunan och floran.

Ischnopoda constricta (Erichson)

VG. Angered, Hjällbo 04.07.2005 (LG) (det JL).

Arten togs i antal vid Lärjeån längre västerut vid Eriksbo 1992, och har, trots upprepade besök inte återfunnits på den lokalen. Det är därför glädjande att Lars stötte på ett ex av denna ej vanliga kortvinge vid ån i höjd med Hjällbo. Arten var tidigare rödlistad NT.

Alianta incana Erichson

DS. Grinstad, Qvantenburgs säteri 03.06.2006 (JL).

Ny för Dalsland.

En kortvinge med ett lite udda levnadssätt. Den lever i bladstjälkar och stammar av kaveldun (*Typha*), där växten angripits av kaveldunsrörfly (*Nonagria typhae*). Arten påträffas ofta, så även i detta fall, i sällskap med fuktbaggar av släktet *Telmatophilus* (se nedan). Flera ex påträffades i vissna fjolårsstammar av kaveldun.

Quedius lateralis Grav.

BO. Kungälv, Svartedalen 29.04.2006 (JL).

Andra fyndet av denna stora *Quedius* i Bohuslän. Första fyndet var vid Hogsäm utanför Sotenäs 1994. I ett litet stråk med bok och ek, i ett annars helt barrdominerat område, påträffades ett ex under sten. Den lever i myllrika bokskogar i sydligaste Sverige, och får så här långt norrut anses som mycket sällsynt.

Myrmecopora (lohmanderi) sulcata (Keisenwetter)

BO. Tjärnö, Sydkoster 24.07.2006 (HEW).

Ett ex av arten påträffades på ön 2003 (AROMIA 2004), men levnadssättet var tämligen oklart (i uppkastat ålgräs på en badstrand). Denna sommar påträffades flera exemplar på undersidan av rätt djupt liggande stenar i tidvattenszonen (under sökande efter *Aepus*, som däremot inte kunde påträffas).

BLADHORNINGAR Scarabaeidae

***Onthophagus similis* (Scriba)** Mindre krokhorn-dyvel

HA. Stafsing, Torebo. 19.06.2006 (BA och BC).

Vid ett besök i Torebo vilthägn anordnat av Göteborgs Biologiska Förening under Fredrik Lilliehööks sakkunniga ledning insamlades ca 3 liter viltspillning innehållande ett stort antal dynglevande scarabaeidaer, allt som allt 303 individer av 11 arter. Här bland ett ex av den sällsynta *O. similis* i hjortspillning på sand vid en av dammarna i hägnet. De vanligaste arterna var för övrigt *Aphodius sticticus* (189 ex), *A. ater* (72 ex) och *A. depressus* (31 ex).

***Aphodius paykulli* Bed.**

BO. Ödsmål, Pjökeröd mosse 01.05.1979 (BA och BC).

Ny för Bohuslän.

Ett ex i mossen. Ett gammalt fynd som varit felbestämt. Vi har ett ökat intresse för spillningslevande skalbaggar i landet, även här på Västkusten. Inventering pågår vilket även innebär att gamla fynd genomgås, som i detta fall.

***Aphodius merdarius* (Fabr.) Streckdyngbagge**

BO. Ödsmål. 250 meter söder gården Talbo. 10.05.2006 (BA).

Rödlistad EN.

Ett ex i hästspillning. Hästarna betade i ett moränområde som rymmer ett järnåldersgravfält. Alldeles i närheten ligger för övrigt ett mindre sandtag. I slutet av 1950-talet togs många ex av arten på ett fält invid, nu delvis bebyggt. I spillningshögar viamlade det framför allt av *A. prodromus* och *A. sphacelatus*.

***Aphodius nemoralis* Erichson Älgdyngbagge**

BO. Ödsmål, Röd. 08.05.2006 (BA).

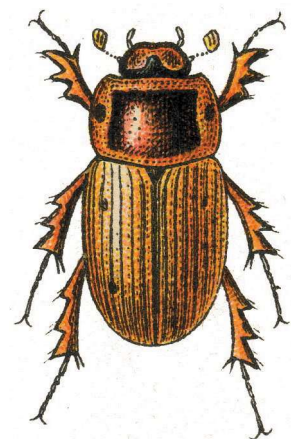
Flera ex av denna art togs i älgspillning i skuggigt läge inom vilthägnen vid Röd. Arten visade sig för övrigt förekomma lite varstans i mellersta Bohuslän, och då alltid i älgspillning i skog eller skogsbyn.

***Aphodius sordidus* (Fabr.) Heddyngbagge**

HA. Lindberg, Balgö. 13.09.2006 (BA och BC).

Rödlistad NT.

I kospillning på sand iaktogs denna vackra art tillsammans med bl a *A. ictericus* samt framför allt *A. contaminatus*, som vid tillfället var extremt talrik. Även de båda rödlistade *Ontophagus*-arterna *O. nuchicornis* och *O. fracticornis* sågs, i viltspillning, i området.

***Aphodius ictericus* (Laicharting) Glansdyngbagge**

BO. Tanum, Trossö-Kalvö-Lindö. 31.08.2006 (BA och BC).

Flera ex av denna art levde i fårspillning på Kalvö tillsammans med bl a *A. borealis* och *A. uliginosus*.

***Aphodius granarius* (L.) Jorddyngbagge**

VG. Göteborg, Slottsskogen. 09.05.2006 (BA och BC).

Vid en inventering av den spillningslevande skalbaggsfaunan i Djurgårdarna i Slottsskogen skummades ett par ex av denna art ur blötlagd spillning från dovhjortshägnen. *A. granarius* är framför allt känd från fet jord, vilket ju stämmer bra med förhållandena i mindre hägn.

KNÄPPARE Elateridae

***Cardiophorus asellus* Erichson**

VG. Habo, Svedåns hamn 26.05.2006 (Gunnar Sjödin genom HEW).

I en sandig vägslänt längs vägen ner till badplatsen vid Vätterstranden. Arten är tidigare känd från de flesta landskap i Götaland, även från Vg, men liksom för många knäppare är den nutida förekomsten ytterst dåligt känd.

ÄNGRAR Dermestidae

***Trinodes hirtus* (Fabr.)**

HA. Årnarp, Fylleån 27.07.2005 (LA).

Rödlistad VU.

I fönsterfälla vid grov al, samt i fönsterfälla vid gammal sälg i lövskog.

GLANSBAGGAR Nitidulidae

***Heterhelus scutellaris* (Heer.)**

DS. Stigen, Buxåsen 03.06.2006 (JL).

Ny för Dalsland.

Denna lilla glansbagge lever i blommorna av fläder (*Sambucus*) och kan där förekomma i stor mängd. Vid detta tillfälle slaghåvades ett ex i vegetationsrik dikeskant. Den är förmodligen under spridning och togs som ny för Bohuslän 1997.

FUKTBAGGAR Cryptophagidae

***Telmatophilus typhae* (Fallén)**

DS. Grinstad, Qvantenburgs säteri 03.06.2006 (JL).

Ny för Dalsland.

Vi har i vårt land numera fyra arter *Telmatophilus*, bestämningstabell och foton på arterna finns på sydostentomologernas hemsida, <http://www.fsoe.se/index2.html>.

De lever alla i bladstjälkar och stammar av kavelund (*Typha*), (eller för *T. brevicollis* del i stor igelknopp *Sparganium erectum*). Vid detta tillfälle togs de i mängd på vissna fjölårsstammar.

OLJEBAGGAR Meloidae

***Apalus bimaculatus* (L.) Bibagge**

VG. Borgunda, Larsabo grustag 26.05.2006 (HEW).

Rödlistad NT.

Bibaggen har hittats på flera håll i Västergötland under senare år. Vid en undersökning i det ganska stora, nu mer eller mindre övergivna grustaget vid Larsabo söder om Skövde påträffades hundratals döda bibaggar, både vid foten av slänter och på plan mark i anslutning till kolonier av vårsidenbiet.

HA. Fjärås NO Djäknegården 15.04.2006 (JH och JL)

Ett ex kravlande i slänt i grustag. Det nordligaste fyndet i Halland vilket binder ihop sydligare lokaler med förra årets fynd i Gråbo grusgrop i VG.

BO. Askum, Bua sandhed 22.04.2006 (BC).

Ny för Bohuslän.

Ett dött ex av bibaggen i en sandgrop där det flög mycket vildbin av släktet *Colletes*. Flera sandgropar hade genomsökts i Bohuslän utan framgång, och lite sent på säsongen besöktes Bua hed, som bedömdes vara en lämplig plats för bibaggen. Lämpligare hade varit att söka där lite tidigare i månaden då dessa skalbaggar kommer fram i snösmältningen. Efter ett tags sökande upptäcktes dock ett dött ex. Mängder av bin snurrade runt på marken och i luften.

LÅNGHORNINGAR Cerambycidae

Anoplodera livida (Fabr.)

VG. Göteborg, Saltholmen 02.07.2006 (JH).

På rölleka i skreva med någon enstaka krattek och sparsam vegetation längst ut på klipporna mot havet. Denna lokal ligger på andra sidan Göta älv samt ca 4 km västerut längs kustlinjen från den hittills kända lokalen i Rya skog. Kanske finns den på fler platser runt hamninloppet.

Lamia textor (L.) Videbock

BO. Gullholmen, Härmanö. 08.05.2006 (BA).

Ett ex. av arten påträffades krypande över vägen på mellansta delen av ön strax söder Härmanö.

BLADBAGGAR Chrysomelidae

Cryptocephalus cordiger (L.) Hjärtfläckig fallbagge

VG. Österplana hed 05.07.2005 (HEW).

Rödlistad VU.

Ett exemplar hävdades på brudbröd på solstekta torrängar. Carl Boheman hittade den på Kinnekulle på 1840-talet. 150 år senare påträffades arten igen vid Österplana av Håkan Ljungberg 2002. Arten har gått tillbaka starkt och Kinnekulle är den enda lokal utanför Öland och östligaste Småland där arten påträffats i sen tid.

Cryptocephalus sexpunctatus (L.)

HA. Årnarp 18.06.2006 (LA).

På nässla i lövskog.

Chrysolina sanguinolenta (L.)

HA. Brogård 15.07.2006 (LA).

Rödlistad NT.

Vid sandig markväg.

Chrysolina hyperici (Forster)

BO. Munkedal, Korsvik 08.08.2006 (NF).

Rödlistad NT.

Denna ovanliga bladbagge togs på sin värdväxt, johannesört, i en välgård.

Chrysolina analis L.

HA. Värö, Vendelsö 02.07.2006 (BA och BC).

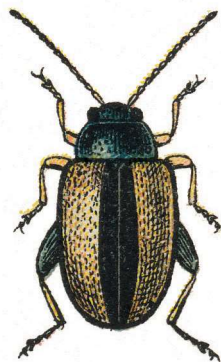
Ett ex slaghåvat på gräsmark.

Phyllotreta armoraciae (Koch).

Pepparrottsjordloppa

HA. Tjolöholm 13.09.2006 (JL och LG).

Ny för Halland.

Att pepparrottsjordloppan inte tidigare är rapporterad från "Pepparrotens Mecka" Halland, är märkligt. Efter att tidigare varit en exklusiv göteborgsart har den under senare år tagits i ett flertal sydliga landskap.

För att fylla ut Hallandsluckan begav Lars och jag oss till första bästa åker med förvildad pepparrot och genast då vi klev ur bilen sågs ett ex. Efter lite slaghävning kunde flera räknas in.

Psylliodes crambicola Lohse

VG. Vinga 15.07.2006 (JH).

VG. Vrångö 06.08.2006 (JH och LG).

Strandkålsjordloppan är relativt vanligt förekommande längs västkusten men få lokaler har rapporterats från VG.

Cassida murraea L. Svartbent sköldbagge

VG. Österplana, Österplana hed 25.05.2006 (HEW).

Rödlistad NT.

Denna tegelröda, svartfläckiga art ("pantersköldbagg") vore ett bättre och mindre prosaiskt namn är rätt spridd på Öland, men för övrigt bara känd från två sentida lokaler i Sverige. På Kinnekulle påträffades den redan i slutet av 1700-talet av Leonard Gyllenhaal (kanske just vid Österplana). Där återfanns den efter 150 år av Alexandre Antonelli 2002. Värdväxten, krissla (*Inula salicina*) finns i stora bestånd inom hela reservatet och däromkring. Sköldbaggen förekom i ganska lokala populationer, men på flera håll i hela området. I ruskvädet var de grant färgade baggarna lätta att upptäcka där de satt och kurade i bladvecken eller på marken under värdväxten. Den andra sentida fastlandlokalen för arten är tämligen nyupptäckt: på krisslebestånd utmed havsstranden i nordöstra Uppland. Det vore märkligt om arten inte skulle finnas på flera håll där värdväxten går till. Gyllenhaal fann den även på Mösseberg och där har ingen veterligen letat efter arten sedan dess.

VIVLAR Curculionidae

Barynotus moerens (Fabr)

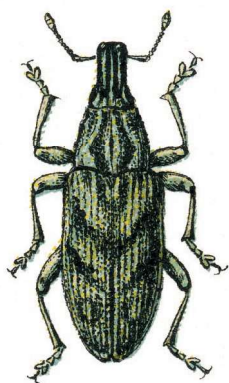
VG. Medelplana, Råbäck Munkängarna 25.05.2006 (Gunnar Sjödin genom HEW).

Håvad på bingel. Detta är en klassisk lokal för denna ovanliga art som hittades där redan av Boheman för 150 år sedan och senast av Bengt Ehnström 1968.

BO. Orust, Töllås 20.05.2006 (JH).

Ett ex krypande på vit husgrund på natten med trivial blandskog dominerad av områden med planterad granskog. Någon enstaka gång rapporterad från Bohuslän.

Cleonis pigra Sco.

HA. Lindberg, Balgö 13.09.2006 (BA och BC).

Många ex på tistel. Emil Sandin 1923: Ej sällsynt på sandmarker, utbredd över hela området. Håkan Ljungberg 2002: Denna art var tidigare utbredd över hela Syd- och Mellansverige, men har utan tvekan gått tillbaka. Balgö utanför Varberg består i huvudsak av sandmark som är hårt betad, med tistelbestånd utefter stränderna. En mycket lämplig miljö för ovan nämnda vivel.

Hypera dauci (Olivier) Skatnävekokongvivel

VG. Locketorp, Källsäter 07.08.2006 (HEW).

Rödlistad VU.

Denna prydliga vivel ("pretty Hypera" på engelska) har i sen tid bara påträffats i Skåne och östra Småland. Under sommaren hittades den åter i landskapen Östergötland och

på Öland där den inte setts på många år. I Källsäter fanns arten talrikt i ett soligt hörn av en sandig rapsåker. Samtliga ex hittades på sanden vid basen av gamla, nästan intorkade ex av skatnäva (*Erodium cicutarium*); troligen sådana som grott föregående höst och övervintrat så att de kunnat äggbeläggas i våras. Under frodigare plantor som grott denna sommar fanns inget enda ex. Trots (tack vare) sin eleganta färgteckning var de nästan omöjliga att upptäcka när de låg stilla på sanden. Arten är sedan gammalt känd från Västergötland (troligen Gyllenhaal) och Hans Lohmander hittade ett ex i Brandstorp på Hökensås på 1950-talet – säkert är den mera spridd.

Bradybatus kellneri Bach.

BO. Uddevalla, Råssbyn 10,16,18.05.2006 (NF).

Ny för Bohuslän.

Bankades från två olika blommande lönnar. Arten som man kan fånga på blommande lönn och i vegetationen under lönnar sommartid är ovanlig, men troligen förbisedd. Den är östlig men har hittats i Västergötland.

Xyleborinus saxesenii (Ratz.) Brun vedborre

BO. Munkedal, Korsvik 18.08.2006 (NF).

Rödlistad NT. Ny för Bohuslän.

Denna barkborre som i huvudsak går på ek togs på en inbyggd altan. På tomten finns en döende ek och troligen kommer djuret från den. Kläckvirke har samlats in från eken under januari. Arten är rödlistad som hänsynskrävande och är tagen i Sk, Sm, Öl och Vg, men ses ofta som ett typiskt östligt djur. Har även fått ett ex i fönsterfälla på död ek i Karla, Herrljunga kommun, Vg, aug./sep. 2004.

Litteratur

Mortonson, A. S. 1873. Entomologiska bidrag till Kinnekulles fauna. Göteborg. Kgl Vet. & Vitterh. Samh. handlingar 12: 1-23.

Några andra fyndnotiser

FJÄRILAR

Kartfjäril *Araschnia levana*

Ett ex i Nosse Katts Park Halmstad 24.07.2006 och 3-4 ex i Ulrikas Hage Skedala 30.07.2006.

Lars Andersson.

Sälgskimmerfjäril *Apatura iris*

En arbetskamrat visade upp en hane som han hittat död i sovrumsfönstret, nära Plönninge vid Nyårsåsen 18.07.2006.

Lars Andersson.

STEKLAR

Bålgeting *Vespa crabro*

HA. Särö. Algussered 20.07.2006. Flera ex på savande ek.

Bengt Carlsson.

På väg tillbaka till bilarna efter en svampexkursion i Ödenäs, VG 26.09.2006 upptäckte en grupp studenter att en del insekter hade samlats vid en skada omkring två decimeter från marken på ett savande träd cirka 400 m öster om Ödenäs kyrka. Förutom några amiraler, ett påfågelläga och en vanlig geting satt där också två bålgetingar (se framsidans bild).

Erik Jacobsson